

ההגות התורה

יו"ל ע"י חברת חוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מנובקה בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

גליון תרי"ט פר' ויגש תשפ"ד
מסכת זבחים קו: - קה:

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

משינאווע זי"ע שהיום בערב יהי היו"ד זכותו יגן עלינו, על מה שאנו מברכין כל יום ברכת המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי וכו' ואח"כ מיד שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך וכו', ולמה לא מברכין ברכה זו בפני עצמה הנותן לשכוי בינה וכו' המעביר שינה וכו', ופי' הרה"ק משינאווע זי"ע דבאמת אי במשנה בסנהדרין דשינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, וממילא א"א להודות ולברך ברכת המעביר שינה רק כאשר איש ישרא' מקיים שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך שתכלית קימתו מהשינה הוא לעסוק בתורה ומצוות, ואז שפיר שייך לברך על זה.

ועפ"ז י"ל כאן דבאמת היו בני ישרא' במצרים באופן של הבאים כמ"ש הבאים ישרש יעקב והתנהגו שם בדרך גירות, כמו שאמרו בעצמם לגור בארץ באנו, אלא בענין עסק התורה בבתי מדרשין ובבתי כנסיות שבנו להם שם, בזה היתה ישיבתם באופן של קביעות והתמדה, ובאמת נפסק כך דכדי ללמוד תורה וקיום המצוות מותר לצאת מאר"י, ולכן כאן דמדובר שבנו להון בתי מדרשין וקבעו עצמם בקביעות לעסוק בתורה ותפלה עד כדי כך שירשו את גושן ונתקדש המקום לאחסנת עלמין להיות קדוש בקדושת ארץ ישרא' שפיר כתוב וישב ישרא' שלגבי עסק התורה ותפלה לא היתה ישיבתם בדרך ארעי וגירות אלא בישיבת קבע.

ס"ג שב"ק פרשת ויגש שנת תשע"ב

בתורה בפרשה זו, ולא חלילה בפועל, ועל כן כשנודע ליעקב שיוסף איננו וחשב שנהרג הי' ליעקב אע"ה צער מזה שאין להתורה שלו חשיבות שהרי לא פעל תכליתו, אבל כשבאו ואמרו ליעקב שבנו יוסף חי, ושלח לו עגלות היינו שרמז לו פרשת עגלה ערופה, היינו שזה שהוא עודנו חי פעל יעקב אע"ה בלימוד תורתו עמו שע"ז ינצל מהריגה חלילה, ועל כן ותחי רוח יעקב אביהם, דסלקא תורתו לעילא ובא אל תכליתו, ובזה יובן גם שדווקא אז שרתה עליו שכינה.

ס"א ליל שב"ק פרשת ויגש שנת תשס"ב

וישב ישרא' בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ישרא' ויפרו וירבו מאוד. (מז, כז).

ובתרגום יונתן, ובנו להון בתי מדרשין ופלטיין בארעא דגושן ואחסינו בה אחסנת חקלין וכרמיין ונפישו וסגיאו לחדא. ואמר כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל על אריכות הלשון שכתוב בארץ מצרים בארץ גושן, דידוע הוא דארץ גושן הוא בארמ"צ, ואמר בהקדם דברי כ"ק זקני (מרן מהרי"ד זי"ע) ז"ל דבספר יהושע מונה בין גבולות הארץ את גושן, וברד"ק שם מפרש לפי' א' שזוהו גושן שבארץ מצרים, אלא אמר כ"ק זקני ז"ל דע"י שלמדו ועסקו שם בתורה ובתפלה נתקדש המקום שקדושתו אר"י, ובזה פי' זקני ז"ל מש"כ בזוה"ק ויאחזו בה אחסנת עלמין, שנעשה ארץ גושן לנחלה לבני ישרא' לעולם, ובזה פי' דודי ז"ל ג"כ כאן וישב ישרא' בארץ מצרים בארץ גושן, דבתחלה הי' ארץ גושן שייך לארץ מצרים אבל אח"כ זכו ויאחזו בה וכמ"ש התרג"י דבנו להון בתי מדרשין ועסקו שם בתורה ותפלה ועי"ז נתקדשה ארץ גושן להיות בגבולי אר"י.

ויש לדקדק הלשון מהו וישב ישרא' בארץ מצרים, הלא למעלה כתיב איך שאמרו לפרעה לגור בארץ באנו, באופן של גירות וכמו"כ כתיב הבאים ישרש יעקב, שיהיו בני ישראל תמיד בבחינת הבאים, ואילו כאן כתוב וישב לשון קביעות, וי"ל הענין בזה עפמ"ש בספה"ק דברי יחזקא' להרה"ק

וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם. (מה, כז).

וצריך להבין מהו הכוונה בהמשך הכתוב דדייקא כשראה את העגלות אשר שלח יוסף, אז ותחי רוח יעקב אביהם, וכן יש להבין דרש"י ז"ל מפרש ותחי רוח יעקב, שרתה עליו שכינה. מה היה בזה שנודע לו שיוסף חי, עד כדי כך דעל ידי זה שרתה עליו שכינה.

ואקדים דברי כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל על פסוק זה שדייק מש"כ וירא את העגלות לשון רבים, ואחר כך כתיב אשר שלח יוסף לשאת אותו, והי' צריך לומר לשאת אתם, אלא דהכוונה הוא על יעקב, אם כן מהו הלשון רבים עגלות, ואמר כ"ק דודי ז"ל הענין בזה דהנה איתא במדרש וירא את העגלות דהי' יוסף מרמז לו על עגלות המשכן, ועוד איתא במדרש דיעקב אע"ה נטע ארזים במצרים לצורך משכן בני ישראל במדבר, והיינו שעשה יעקב אע"ה הכנה לבני ישראל כשיהיו במדבר, וזהו וירא את העגלות שהוא רמז על עגלות המשכן אשר שלח יוסף לשאת אותו דייקא יעקב, שעשה יעקב אע"ה הכנה לצורך המשכן כשיהי' בני ישראל במדבר, ע"כ.

והנה ברש"י ז"ל איתא עה"כ כאן את כל דברי יוסף, סימן מסר להם במה הי' עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף. ויש להבין הכוונה מה שלמד יעקב אע"ה עם יוסף דוקא פרשת עגלה ערופה, והענין הוא דהנה ידוע מה שאמר כ"ק אא"ז (מרן מהר"י זי"ע) ז"ל על מה דכתיב זאת תורת העולה, ואיתא בגמ' דכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן בשאר הקרבנות. ואמר כ"ק אא"ז ז"ל דכמו כן הוא בדברי התוכחות ועונשים הכתובים בתורה, שאם עוסק בתורה, אין צריכין להתקיים בפועל חלילה, אלא הכל נשלם על ידי לימוד התורה, ע"כ.

והנה יעקב אע"ה ידע שיוסף הוא בסכנה שהשבטים רצו להרגו, ועל כן למד יעקב עם יוסף דווקא מענין עגלה ערופה שיהי' כאילו נתקיים בו ענין המיתה על ידי הלימוד

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט	מסכת זבחים עמוד ליום	שו"ע הרב א"ח סימן קכד-קכה
יום	דף	סעיף
א	קט.	ג
ב	קט:	יד
ג	קי.	א
ד	קי:	ב
ה	קיא.	ג
ע"ש / ושב"ק	חזרה	חזרה

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני וגו' (מד, יח). יש לדקדק, כיון שכבר אמר בי אדוני למה חזר ואמר באזני אדוני.

וי"ל על פי מה דאיתא במדרש כאן (ב"ר צג, ו) [ד"א ידבר נא עבדך וגו', אמר רבי ירמיה בר שמעיה] דבר אני מוציא מבפנים ומכניס דבר בנא ומכלה אתכם. וצריך ביאור מאד. ואמר אאמור"ר ז"ל הכונה, דאיתא במדרש רבה וישלח (ב"ר ע"ה, ט) שיעקב אבינו ע"ה שלח לעשו, יש לי גבורים שאומרים דבר לפני הקב"ה ועושה להם. וזהו שאמר, דבר אני מכניס בנא, ד"נא' לשון בקשה, ויכניס במקום של התיבה 'נא' ויכתוב דבר, ואני מכלה אתכם, כי בכח הדיבור יש בכח לצדיק לעשות, וזו הכונה בפסוק, בי אדוני - הכונה ליוסף, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני - שאתפלל לפני ה' והוא יכלה אתכם. אד"ק ז"ל.

וי"ל עוד על פי דברי אאמור"ר ז"ל בפרשת האזינו (דברים לב, מד) ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון, על פי דברי אאמור"ר ז"ל, דאיתא בגמ' (מנחות ק"י ע"א) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכן בכל הקרבנות שנאמר (ויקרא ז, לו) ואת התורה לעולה וגו'. ואמר, כי הוא הדין בפרשת התוכחות, אם לומד הפרשה בתורה ובספרי מוסר ומקבל עליו פחד ה' מהדר גאונו, עוזר לו ה' להשמר ממה שצריך להשמר. וזהו, ויקרא באזני העם, וקאי על התוכחות שנאמר מקודם, שעל ידי לימוד התורה כאילו היה בפועל ונשמרים מהם, אד"ק ז"ל.

וי"ל, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, היינו על ידי לימוד התורה, וזהו דבר אני מוציא מבפנים, שעל ידי התורה נשלם הכל - להשמר מכל מה שצריך להשמר.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמור אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים (מד, לב). והקשה רבינו הקדוש מרן מהר"ש זי"ע, שהול"ל לאם לא אביאנו 'לאבי', כמו שמטיים וחטאתי 'לאבי', או להיפוך שכמו שאמר אם לא אביאנו 'אליך' הו"ל לסיים ג"כ וחטאתי 'אלי'. ותיירך, כך, הדנה בפר' מקץ על הפסוק (לעיל מג, ט) אם לא הביאתי אליך והצגתי לפניך, פירש"י ז"ל, והצגתי לפניך - חי לא מת. וקשה, האיך היה בטוח כ"כ שיביאנו חי? אבל י"ל, דהנה אנו רואים שהתנאים הקדושים היה בכוחם להחיות מתים, דמצינו כמה פעמים כגון גבי מעשה דר' זירא ורבה (מגילה ז' ע"ב) וכדומה, וא"כ למה לא החיו כמה צדיקים שמתו קודם זמנם, והטעם הוא שלא רצו לשנות רצון הבורא ב"ה, אך בשעה שהיו רואין שיש צורך גדול בדבר היו עושים דבר ההכרח.

והנה ידוע שאבותינו והשבטים הקדושים היה להם כח זה ג"כ להחיות מתים, משום זה אמר יהודה והצגתי לפניך - חי, היינו אפילו לא יהיה חי אני מצינו לפניך חי, על ידי תחיית המתים כנ"ל. ועזי קאמר, וחטאתי לאבי כל הימים, 'אבי' היינו אבי שבשמים, והיינו אע"פ שזהו נגד רצון אבי שבשמים כנ"ל, אעפ"כ קבלתי על עצמי והצגתי לפניך חי, ודו"ק ודפח"ח.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

וישלח את אחיו וילכו ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך (מד, כד). אמר לדקדק, דהאיך שייך לומר אחר ההליכה ממנו אל תרגזו בדרך. ואמר, דאם באים לקבל פני צדיק ודאי טוב, וגם אם בא להשתעשע עם אחות מרעהו - כל פעם נתוסף אהבה ביניהם, אבל מי שבא מחמת אין בריה - למה היא לו.

ועל כן יוסף הצדיק ע"ה כל מה שדיבר לאחיו לא נכנס באזניהם, עד שלוח אותם ובזה הורה להם חיבה יתירה, ועל כן כאשר לוח אותם נכנסו דבריו באזניהם, ואמר להם אל תרגזו בדרך.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים (מד, כו). שמעתי אומרים בשם ההצה"ק אור עולם שר התורה ה"ר שלום זצלה"ה מבעלזא שהקשה, למה כשספרו אחי יוסף לאביהם עוד יוסף חי ויפג לבו, ואח"כ כתיב ותחי רוח יעקב אביהם. ורבו המפרשים.

והרמז בזה, שזה ידוע אשר 'אדון' נקרא מי שבני המדינה קבלו אותו לאדון ברצונם הטוב, ו'מושל' נקרא מי שמושל בעל כרחו, כמו שנאמר (תהלים כב, כט) לה' המלוכה ומושל בגוים. וענין ממשלה בעל כרחו זה שייך לומר רק על הקב"ה, אבל לא על אדם בשר ודם. ויוסף הצדיק ידע מזה אשר אביו ידקדק בדבריו, וצוה בלשונו הזהב לאחיו לומר לאביו ושימיני לאב לפרעה ולאדון וגו' ומושל בכל ארץ מצרים, ולמה לא אמר 'ולמושל', כי הצדיק הזה נשמר את עצמו בדבריו הק' ואמר 'מושל', היינו הממשלה לחי עולמים - הקב"ה הוא המושל, כך היה כוונתו. אבל אחי יוסף לא הרגישו בזה, לכן כשבאו אל אביהם אמרו וכי הוא מושל, לכן ויפג לבו ולא האמין להם, כי יעקב אבינו ע"ה ידע בצדקת יוסף שלא יאמר כזאת, אבל כשדברו אליו כל דברי יוסף כל הלשון 'ומושל', רצ"ל הקב"ה, אז ותחי רוח יעקב אביהם.

עשולחן עליון

פנינים יקרים על פרשת השבוע

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני. הנה לכאורה יש להפליא אשר מסעודת מריעים של צדיקים שישבו הכנופיא קדושה, יוסף הצדיק עם השבטים הקדושים באהבה וחבה וישתו וישכרו עמו, ומכל שכן לפי הידוע שהיה סעודת שבת אם כן היאך יתכן שתצמח מזה מריבות וקטטות כאלו אתמהא, אלא יש לומר שכל זה נצמח על ידי ערוביבא מאנשים זרים של מצרים שהיו על הסעודה, כמו שנאמר לעיל (מג, לב) ולמצרים האוכלים אתו, זאת היא שקלקל וגרם כל זה, ובאמת זהו שאמרו רז"ל (סנהדרין כג) כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים לא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מיסב עמו ע"ש, והבן.

ועל כן כשראה יהודה שערבוביא של האנשים זרים שהיו על הסעודה גרם מה שגרם, לכן מהיום והלאה שמר את עצמו אפילו שלא לדבר דבר עם יוסף הצדיק רק מפה לאחון שלא ישמעו זרים, וזהו ידבר נא עבדך דבר 'באזני אדני מפה לאחון שלא ישמעו זרים כנ"ל וכן יוסף הצדיק כשראה שהערבוביא של אנשים זרים גרם מה שגרם, לכן בהתודעו אל אחיו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודעו יוסף אל אחיו.

דברי ישראל

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים רדה אלי. לכאורה הוא פלא היתכן שיוסף הצדיק היה מתנשא ומתפאר בכבוד המדומה שנעשה אדון, ובפרט להתפאר בזה לפני אביו הצדיק, ומהו עוד הנחיצות והמהירות מהרו ועלו אל אבי למהר ולספר לו זאת אתמהא, ולבאר זה יש לומר ע"פ הכ' בפר' וישב ויהי יוסף יפה תואר, ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדונו וכו'. ופירש רש"י כיון שראה עצמו 'מושל' התחיל אוכל ושותה וכו' אמר הקב"ה אני מגרה בך את הדוב וכו' אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו. לזאת כשראה יוסף מה שאירע לו מסיבת שראה עצמו מושל כאמור, על כן אחר כך כשנעשה אדון לכל מצרים היה לבו מפחד תמיד ואומר מה אז שראה עצמו מושל רק על בית פוטיפר בלבד, קרה לו מה שקרה לו אלמלא שידע מה שיהיה, והיה תמיד עומד ומצפה מי יתן לו אבר כיונה שיוכל מצרים, מי ידע עול שיהיה, והיה תמיד עומד ומצפה מי יתן לו אבר כיונה שיוכל להזכיר את עצמו לפני אביו, שיבקש רחמים עליו שלא יהיה נכשל חלילה על ידי שרואה עצמו מושל לכל מצרים, לכן עכשיו כשנתודעו לאחיו והגיע השעה שיוכל להזכיר את עצמו על ידם לפני אביו הצדיק כאמור, זהו שביקש מאחיו מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים, פי' ביקש מאחיו שימהרו להזכיר אותו לפני אביו שיתפלל בעדו שלא יהיה נכשל חלילה על ידי שרואה עצמו אדון ומושל לכל מצרים כנ"ל.

דברי ישראל

מהרו וכו' רדה אלי אל תעמוד. וכן אחר כך ומהרתם והורדתם להבין וכו' המהירות המופלג הזה שזרזם, דהנה אמר להם מהראוי הייתם לירד בשלשלאות וכו' לפרוע החוב (שבת 59) רק הש"י גלגל סיבות הללו ברוב רחמיו, ומי יודע מה יולד יום כעת הוא באמת עת רצון ולא כל העיתים שוות, ותהיו מוכרחים באפשר לירד בשלשלאות, על כן מהרו ואל תתמהמהו, ועוד צוה לומר לאביו ענין נמרץ שיריחו ו'ישבת בארץ גשן' כי בעוד אני מולך אושיבך בארץ גשן שכבר קיבל מעט קדושה מחמת היותה נכתבת לשרה, כי פרעה בלקחו את שרה נתן לה ארץ גשן במתנה (פרקי דר"א פכ"ו) ויהיה טובה גדולה לישראל בגלותם שלא ישתקעו בטומאה כל כך, ועוד תועלת נמרץ והיית קרוב אלי שאני המושל כעת בארץ והטומאה כפופה לי, מה שאין כן אחר כך מי יודע איך יפול הדבר.

אגרא דכלה

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה. פרש"י לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה ע"ש וכן הוא במד"ר הנ"ל לרמוז בטעם שליחות יהודה בזה להורות לפניו בית תלמוד דהנה כבר נודע כי כל ישראל ערבים זה בזה ושורש ענין הערבות נלמד מיהודה במש"א כי עבדך ערב את הנער כי לכאורה איך שייך ערבות במה שאין בידו לפרוע ומה היה יכול לפרוע בעד בנימין אחיו, אך זה הוא שורש העבדות האמיתי שיהיה כאו"א ערב בעד אחיו בתורתו ותפלתו ומעש"ט שלו להמשיך עליו כ"ט, אע"ג דלא מטי הגאה לידו גמר ומשעבד נפשיה, וכו', הנה עיקר בחינת העבדות הוא הערבות בשם כל ישראל ואז הוא בשלימות אין בו אחיזה לסט"א, בבחי' ערב, ערוב עבדך לטוב אזי אל יעשקוני זדים, הם הסט"א אין להם שליטה על התורה ומצות שלו, כי אין יונעמו לעצמו רק ערב חבירו להמשיך כל טוב עברו ולא יפרע מן הערב.

וזה הוא הענין ששלח יעקב את יהודה להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד היינו שיהיה בחי' הבית תלמוד בתו"מ על אופן בחי' הערבות של יהודה, וזהו שיעקב תיקן תפלת ערבית היינו תפלת הערבות להתפלל בעד ישראל חבירו ולשעבד נפשו בערבות להמשיך לו כ"ט ועל בחי' הזאת של יהודה צוה לתקן יסוד ושורש של בית תלמוד לפניו כנ"ל.

תפארת שלמה

לאסוקי שניעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

הקרבת פרו של אליהו הנביא בהר הכרמל האם היה בכך משום שחוטי חוץ או העלאת חוץ

**ביאור מהות איסור העלאה בחוץ אם
הכוונה להעלאה גרידא או להקטרה**

בפרקינו - פרק "השוחט והמעלה", עוסקים
אנו בדיני איסורי שחיטת חוץ והעלאת חוץ.

וכפי שפותחת המשנה את פרקינו נמצינו
למדים שהמה ב' איסורים חלוקים, שחיטה
והעלאה, ואם עשאן בשוגג בהעלם אחד חייב ב'
חטאות כעובר ב' איסורים נפרדים.

והנה איסור שחוט חוץ עניינה מבואר, ששוחט
בהמה שהוקדשה לשם קרבן מחוץ לעזרה, אמנם
לגבי העלאת חוץ יש לעיין מה גדרה וטיבה, האם
עצם העלאה ע"ג מזבח נחשב לאיסור, או דווקא
אם הוקטר על ידי העלאה זו באש ע"ג המזבח אז
נחשב לאיסור העלאת חוץ.

ובשאלה זו עמד בעל הערוך לנר בספרו על
מס' יבמות צ. וז"ל:

"הנה נסתפקתי בענין איסור העלאה בחוץ
אם אחד העלה על המזבח בלא אש ואחר הביא
את האש מי הוא החייב, ולכאורה היה נראה
כיון דקפידת הכתוב להעלות בפנים ולא בחוץ
א"כ לא מקרי העלאה רק דומיא דפנים, שהוא,
העלאה על המזבח שיש בו אש להתאכל הקרבן,
אבל העלאה בלא אש לאו העלאה."

דברי רש"י בפירוש התורה והחינוך בביאור מהות העלאת חוץ

והנה מדברי רש"י והחינוך נראה ברור דאיסור
העלאה בחוץ הוא רק כשהוקטר בחוץ באש.

רש"י בפירוש התורה (ויקרא יז חט) - על
הפסוק "וְאֶלֶּהֶם תֹּאמַר, אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל
וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה או
זָבַח, וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ
לִי וְנִקְרַת הָאִשׁ הַזֶּה מַעֲמִיּוֹ."

פירש"י "אשר יעלה עולה - לחייב על
המקטיר אברים בחוץ כשוחט בחוץ". והנה
הקטרה ודאי פירושו באש, הלא מבואר ברש"י
דאיסור העלאת חוץ משמעוהו הקטרה באש ע"ג
מזבח מחוץ לעזרה.

ומפורש יותר מצינו בספר החינוך מצוה
קפו: "כדאיתא בגמרא זבחים, שאמרו זכרונם
לברכה (שם דף קו) השוחט והמעלה בחוץ חייב
על השחיטה וחייב על העלאה, פירוש העליה
שרפה באש."

הרי לנו מדברי רש"י והחינוך כי איסור העלאה
בחוץ עניינה הקטרה ע"ג מזבח מחוץ לעזרה.

מדברי רש"י ביבמות מוכח העלאת פירושה העלאה גרידא

אמנם מדברי רש"י במקום אחר יש להוכיח
לכאורה דלא כמו שנתבאר מדבריו בפירוש
התורה, וכי איסור העלאת חוץ איננו דווקא
כשמקטירין אותו באש ע"ג המזבח אלא עצם
העלאה ע"ג מזבח מחוץ למקדש אסורה.

בגמ' סנהדרין משמע דלא היה רק איסור שחיטה בחוץ ויישובו

והנה בגמ' סנהדרין פט: דנו להוכיח שיש
לשמוע בקול דברי נביא המוחזק לדבר דברי
נבואה אמיתיים אפילו כשמצוה לעבור על
דברי תורה, שאם לא כן, "אליהו בהר הכרמל
היכי סמכי עליה ועבדי שחוט חוץ, אלא היכא
דמוחזק שאני". ובגמ' הזכירו רק איסור שחוט
חוץ ולא הזכירו כלל איסור העלאת חוץ, ונראה
לכאורה מכאן שלא כדברי רש"י שהיה בזה
איסור העלאת חוץ ג"כ, אלא כפי שעלה בידינו
מתוך פירושו על התורה שאיסור העלאה בחוץ
אינו אלא כשמקטירו באש ע"ג המזבח.

ובפשטות יתכן לדחות וליישב דברי רש"י
ביבמות של 'הגמ' 'שחוט חוץ' הוא שם כולל
לכל איסור הקרבה בחוץ והוא כולל גם את
ההעלאה בחוץ.

אמנם הערוך לנר עצמו מיישובו באופן נפלא
ובפשטות יותר.

כי הנה דבר ברור הוא שהנביא עצמו שידוע
בנפשו כי נביא אמת הוא בודאי מותר לו לסמוך
על נבואתו לעבור על דברי תורה, ומה שדנו בגמ'
סנהדרין אם מותר לסמוך על נביא לעבור על
דברי תורה, והסיקו דבמוחזק לן שהוא נביא אמת
סומכין על נבואתו כפי שמסכו על אליהו הנביא
בהר הכרמל, זהו רק לגבי אנשים אחרים הבאים
לנהוג על פי הוראותיו לעבור על דברי תורה.

והנה מפסוקי הנביא המובאים לעיל נראה
בעליל שרק את ההקרבה של הפר עשה אליהו
הנביא בעצמו, אבל ענין שחיטת הפר לא נרמז כלל
בכל דברי הנביא, והיינו משום דבאמת לא שחט
אליהו הנביא בעצמו את הפר אלא אחרים שחטוהו
על פי ציוויו, (וכן מפורש בתוס' סנהדרין פט: דאחרים שחטו
על פי ציוויו של אליהו), ועל זה דנו בגמ' סנהדרין
דאנשים אחרים שלא ידעו בבירור שנבואתו של
אליהו אמיתית האיך סמכו על הוראותיו לבטל
דברי תורה ותירצו דכיון דמוחזק לן כנביא אמת
אפשר לסמוך עליו ולעבור על ד"ת.

ומעתה מדוקדק להפליא מה שבגמ' סנהדרין
לא הזכירו רק ענין השחיטה בחוץ ולא העלאה, כי
לאמתו של דבר היה בהקרבת הפר ב' איסורים
הן משום שחיטתו והן משום הקרבנות, אלא דעל
הקרבנות אין לתמוה כלל איך עשו כן כיון דאליהו
הנביא עשאו בעצמו וידע בנפשו שנבואתו אמת,
ורק על שחיטה שאחרים עשו על פי הוראותיו
תמהו האיך הותר להם לסמוך שנבואתו אמת
וע"ז אמרו דכיון דהוחזק לן כנביא אמת סומכין
על נבואתו שהיא אמיתית.

יישוב הסתירה בדעת רש"י

ואמנם מתוך כל דברינו הנ"ל עולה בידינו
סתירה בדברי רש"י דמפירושו על התורה
מבואר העלאת פירושה הקטרה ואילו מדבריו
במס' יבמות מבואר דהעלאה פירושה כפשוטו,
אפילו ללא הקטרה, [והאחרונים מציינים לספר
מקור ברוך (ח"א סי' יח) לאחד מגאוני ליטא לפני
המלחמה"ע (הגיד ברוך גינצבורג זצ"ל) שנו"נ רבות
בענין וערך והעלה כמה אופנים ביישוב הענין].

ואולם ידועים דברי האחרונים (מקדש דוד קדשים
סי' ד ס"ק ה, וכדברים האלו מפורסם בשם הגר"ח מברסק
זצ"ל) שביארו מה ששינו במסכתין דף פז שיטת
אמוראים שאין אבר נפסל בלינה אחר שעלה
לראש המזבח, דבפשטות הוא מצד שנתקדש
האבר בהעלאתו ע"ג מזבח לענין שלא יחול
בו פסול לינה, המשך בעמוד ד'

והוא מתוך דבריו במס' יבמות צ.:
דהנה שנינו בבבביתא בגמ' שם: "אליו
תשמעון, אפילו אומר לך עבור על אחת מכל
מצוות שבתורה, כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי
שעה שמע לך".

ומבואר שם בגמ' דבמעשה דאליהו הנביא
היה עקירת דבר מן התורה בקום ועשה, אלא
שהותר לו לעשות כן למיגדר מילתא.

ולא נתבאר בפירוש בגמ' איזה איסור היה
בהקרבת פרו של אליהו.

ורש"י פירש שם (ד"ה אליהו בהר הכרמל) שהיה
אז שעת איסור הבמות (שהיה בית המקדש קיים בעת
ההיא. רש"י סנהדרין פט) והיה שם איסור של שחוט
חוץ והעלאת חוץ, והיינו משום דפרו של אליהו
היה קדוש לקרבן, ובשחיטתו מחוץ למקדש היה
איסור שחיטת חוץ, וכן בהקרבתו בחוץ היה
משום איסור העלאת חוץ.

וכתב הערוך לנר (שם) מדברי רש"י כאן
מבואר שיש איסור בהעלאה בחוץ אפילו כשאינו
מקטירו על גבי המזבח, שהרי מבואר ברש"י
דבהקרבת פרו של אליהו בהר הכרמל היה איסור
העלאת חוץ, והלא שם לא היה אש כאשר העלהו
אליהו על גבי המזבח, אלא אחר העלאה התפלל
אליהו לה' וירד האש, כמבואר בפסוקים שלפנינו
בספר מלכים (א קפ"טל יח פסוקים ל- לה) :

וַיִּקַּח אֱלִיהוּ שְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים כְּמִסְפַּר
שְׁבָטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה דָבָר יי' אֵלָיו לֵאמֹר
יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמִי: וַיִּבְנֶה אֶת הָאֲבָנִים מִזִּבְחַ בָּשֶׁם
יי' וַיַּעַשׂ תְּעֹלָה קְבִיטָה סְאִתִּים וַרְע סָבִיב לְמִזְבֵּחַ:
וַיַּעֲרֶה אֶת הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת הַפֶּר וַיִּשֶׂם עַל
הָעֵצִים: וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֱלִיהוּ הַנְּבִיא
וַיֹּאמֶר יי' אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם יִחַק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם וַיַּרְע
כִּי אִתָּה אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי עַבְדְּךָ וּבְדַבְרְךָ
עָשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: עֲנֵנִי יי' עֲנֵנִי וַיַּרְעוּ
הָעַם הַזֶּה כִּי אָתָּה יי' הָאֱלֹהִים וְאָתָּה הַסִּבֵּת אֶת
לְבָם אֲחֻרְנֵיתִי: וַתַּפֵּל אֵשׁ יי' וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה
וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֶפֶר וְאֶת הַמַּיִם
אֲשֶׁר בַּתְּעֹלָה לַחֲכָה:

ומבואר לנו דסדר ההקרבה היה שקודם ערך
אליהו את הפר ע"ג המזבח ורק אח"כ ירדה אש
מן השמים ואכלה את הקרבן, ומתוך מה שכתב
רש"י דדהיה במעשה זה איסור העלאת חוץ
מוכיח הערוך לנר שיש איסור העלאה גם בלא
הקטרה, והוא לכאורה ראייה נפלאה.

ואמנם בספר משך חכמה על התורה (פרשת
אחרי) כתב מכה טענה זו, דלא היה איסור העלאת
חוץ בפרו של אליהו, ועפ"ז ביאר הא דלא
הוזכר בפירוש ענין השחיטה בפרו של אליהו,
דכיון דהיתה הוראת שעה למיגדר מילתא לא
רצו לכתבו בפירוש לדורות עולם, ורק העלאה
ואילך שלא היה בה איסור כתב הנביא בפירוש.
וכ"ז דלא כמו שכתב רש"י ביבמות שהיה איסור
בהעלאת האיברים בפרו של אליהו.

עיונות רבותנו

מרבזה"ק מבעלזא על הרף

שמעתי שהיו מקריבין אע"פ שאין בית (ק"ד ע"ב) הקרבת קרבן פסח בזמן הזה

קהל עדת בני ישראל הנתונים זה אלפי שנים בגלות המרה והאיזומה, תמיד עיניהם עורגות ולבם כוסף אל מקום הקודש והמקדש שבירושלים ת"ו, תמיד מייחלים בריציון מתי כבר יחוש פעמי גאולתנו וישמע קול התור מבשר בארצנו, מאמינים בני מאמינים המה בבית המשיה, ומחכים בכל יום ויום שיבוא, אולם עד שיבוא מחשבים ובאים אולי אפשר לקיים את הקרבת הקרבנות בזמן הזה בהר הבית גם קודם ביאת המשיח, שכן כידוע קיימא לן כי טומאה הותרה בציבור, ומאחר שכל ציבור בני ישראל טמאים, הרי שאין את העיכוב של הטומאה, ואם כן שפיר יש להקריב קרבנות גם בטומאה.

שאלה זו התעוררה ובאה תמיד לקראת חג הפסח הבעל"ט, כאשר בימים כתיקונם ובשנים כסדרם, כאשר הבית עמד על מכוננו, כהנים בעבודתם ולויים בשירם וחזרים, היו מקריבים את קרבן הפסח בקול גיל ורגן, רבים היו כאלו שביקשו לחדש את עבודת קרבן פסח גם בזמן הזה. עיקר דבריהם להיתר הקרבת קרבנות בזמנינו הוא. כאמור שהרי טומאה דחוייה בציבור, ואף אין צורך בשקלי הציבור בקרבן פסח, וכנהני דידן כנהני חזקה, ומה"ת מקריבים, ואע"פ שאין נותנים להם חלה מפני החשש שאולי הם חללים, מ"מ לעניין הקרבה אמרינן 'ברך ד' חילו'.

אחת מהראיות להיתר היא מסוגיא דידן, שאמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אע"פ שאין שבית, ואוכלים קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים, הרי להדיא שאפשר להקריב קרבנות בזמן הזה.

לאסוקי שמעתתא המשך מעמוד ג'

כעין מה ששינו שם בסוגיא דהמזבח מקדש את הפסולים לענין שלא ירדו, אבל האחרונים הנ"ל הוכיחו מכמה מקורות שטעם המ"ד שאין פסול לינה חל בראש המזבח הוא משום שאחר שהועלה האבר ע"ג המזבח כבר הותחל עבודת ההקטרה, וכיון שכבר התחילה ההקטרה לא חל בו פסול לינה.

ומעתה מיושבין דברי רש"י דבפרו של אליהו היה משום העלאה בחוץ, ואילו בפירושו על התורה כתב דרך משוקטר עוברים באיסור העלאה, והיינו משום דהעלאה חשיב תחילת ההקטרה.

[ואמנם יתכן שרק בהקטרה של היתר נחשב העלאה תחילת ההקטרה כיון שכל המזבח ראוי להקטרה, אבל בהעלאה של איסור שאין המזבח מקום הקטרה אי"ז נחשב תחילת הקטרה, רק משוקטר בפועל ממש, אמנם ידוע בשם הגרי"ז דהקטרה של אליהו בהר הכרמל היה לו דין הקטרה כמו בשעת היתר הבמות, ולא היה גדרו הקטרה של איסור, ולכן בהקטרה של אליהו נחשב עצם העלאה כתחילת הקטרה וע"כ מחייבין על העלאה כפשוטו, אבל בעלמא אין חייבין רק כשהקטיר בפועל ממש]. כ"כ כמה מן האחרונים ליישב הסתירה בדברי רש"י.

לפני שנים אחדות בבוא הנה הנציב היהודי, שלחתי אליו מכתב בקשה שהממשלה תתן לנו רשות, לתלות שלט ברחוב הסמוך למקום המקדש שיבב"א, להודיע את האיסור של הכניסה להר הבית בזה"ז, אשר בעוה"ר יהודים רבים נכשלים בזה מבני חו"ל הבאים לבקר את אה"ק, ועוברים איסור כרת רח"ל בשגגה, והודעתי את גודל האיסור להנציב, ולדאבון לבי קבלתי תשובה בשלילה, מפני כי מודעה כזאת תהי' למורת רוח, להחפשים מבני פריצי עמנו, ולבד זה הנה מקום מקדשינו שועלים הלכו בו, ונמצא כולו בידי הערבים מקדמת דנא דקיימי עלן ככיסלא לאוגיא, ושמועות בדויות על דבר רצון של היהודים לקחת מידם את הר הבית כבר גרם שנאה רבה ומשטמה מצד הערבים עלינו, ומכל שכן ח"ו אם באמת יגלו היהודים דעתם על זה, והי' ח"ו למשיסה יעקב, ולכן עלינו לחכות לישועת ה', ולהתפלל אליו ית' שישלח לנו משיחו ויגל לבנו בישועתו בב"א."

אולם כל זה לא הרגיע את נפשו הכוספת והכמהת של רבי שמעון סופר, וכעבור כעשרה שנים בשנת תרצ"ה, פנה שוב, וכעת לבן אחיו הגאון רבי אברהם חיים דוד שרייבער ז"ל מדראהביטש, שהיה נשיא כולל חבת ירושלים לעדת גאליציע, וביקשו להשתמש בקשריו הרבים ובמהלכים שהיו בידו אצל שרי השלטון, על מנת לפעול אצל השלטונות לקבל רישיון להקריב קרבנות בהר הבית. אולם הנשיא לא רצה לעשות דבר כזה על דעת עצמו, לכן שלח את בנו הרה"ג ר' משה ז"ל, על מנת שישאל בדעת קדשו של כ"ק מרן ז"ע, ר' משה נסע לבעלזא, ומסר את רצון דודו בעל התעוררות תשובה להקריב קרבן פסח, ואף סיפר על פנייתו אל אביו שיפעול אצל השלטונות, אזי אמר לו מרן, שיביט נא בשו"ת 'שאלת דוד' (ח"א, קונטרס דרישת ציון וירושלים) להגאון רבי דוד [פרידמאן] קארלינער זצ"ל, מרן אף אמר לו שספר זה נמצא כאן בבית המדרש שבבעלזא, ואכן יצא ר' משה ועיין ב'שאלת דוד', שם נוכח לראות שהוא אוסר להקריב קרבנות בזמן הזה מכמה טעמים, אחד הטעמים הוא, שמאחר שאין אנו יודעים לכוון בדיוק את מקום העקידה, יפסלו הקרבנות שיקרבו על גבי המזבח, זאת ועוד, כי הוא חושש לשיטת הראב"ד שנתבטלה הקדושה מהמקדש, ואם כן אסור לנו להקריב שם קרבנות קדשים, כי המקום אינו מקודש.

אזי נכנס ר' משה שוב בקודש פנימה ואמר מה שכתב ב'שאלת דוד', אז הפטיר כ"ק מרן ז"ע שאם כן אין להקריב. לאחר כל זאת, הפסיק הרב מערלוי לפעול בענין, ושוב לא ניסה לקבל רשות לכך, בראותו כי כבר לא יעלה בידו.

כעת נחזור למה שהבאנו בתחילת מאמרינו, מה שלכאורה ניתן להוכיח מסוגיין להיתר, מדברי רבי יהושע שאמר שמקריבין אע"פ שאין בית, כבר כתבו האחרונים לדחות ראייה זו, לפי דברי הר"י מיגאש (שבועות טז) שמפרש דברים אלו, שאפילו נפלו כותלי ההיכל, שנמצא שאין שם בית, קדושתו עומדת היא, ואין נמנעין מלהקריב קרבנות ציבור על גבי המזבח, עכ"ל, הרי שכל זה דווקא בזמן שבית המקדש קיים, אלא שנפלו כותליו, אבל אם נחרב הבית לגמרי, אזי בזה לא קא מיירי, ואם כן שוב אין כאן שום ראייה שמתור להקריב בלי בית המקדש.

רבים מגדולי ישראל דנו, שקלו וטרו בענין זה (ע' שאילת יעב"ז, סימן פט), כאשר אף הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל, כבר פנה בענין זה אל חתנו ה'חתם סופר' (ראה שו"ת חתם סופר י"ד סימן רל), בבקשה שישתדל לקבל רשות, על מנת להקריב קרבנות בזמן הזה במקום מקדש מה נורא'.

במאמרינו זה נעמוד על אחד מנכדי החת"ס ה"ה הגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל מערלוי, בעל 'התעוררות תשובה', אשר עורר את הגידון בימיו שוב, ובשנת תרמ"ט פרסם מאמר תורני (קובץ תל תלפיות, חוברת ז, מכתב ח), בו הוא דן בדברי זקיניו החת"ס, ומוסיף ומחדש בענין זה לעומקה של הלכה, ואילו בתשובותיו (סימנים רעט-רפח) הוא מאריך לדון בשאר הלכות הקשורות בהקרבת הקרבנות, אם מצד בגדי כהונה אשר אינן מצויים בידינו, אם מצד קדושת מקום הר הבית בזמן הזה, וכיוצא בזה רבות. כעבור עשרים וחמשה שנים עדיין לא שקטה רוחו, ולאור 'הצהרת באלפור' על נתינת זכות ליהודים להתגורר בארץ ישראל, פנה במכתב אל הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל מרא דארעא קדישא, בו הוא מבקשו לפעול בנידון.

במכתבו הוא כותב:

"הנה בחסד עליון אשר נתן קצת חירות, ונתן כבוד לישראל וממשלה בארצנו הק', להתנהג הכל עפ"י התורה והמצוה, אולי הגיע עת דודים באתערותא דלמטה, לתת לנו חן להרשות לנו לבנות מזבח להקריב עליו קרבנות, כאשר היה בתחילת בית שני. וכאשר הוא בירושלמי שתחילה יבנה בית המקדש, לכל הפחות מזבח להקריב עליה קרבנות.... אם יתאספו כל חכמי ארץ ישראל או אולי די בלבד בחכמי ירושלים, חכמיה וזקניה יראי ה', לבקש כן מהממשלה בלא ספק יסכימו לזה, ועל מוצא כסף אין לדאוג, כי בשמחה גדולה יתנו כל בני ישראל כל אחד מחצית השקל, ויעלה להון רב מאד מאד, חוץ מזה מה שיתנדבו נגידי עם, ובענין הלכה למעשה האיך להתנהג בענין הקרבת קרבנות ובענין כהנים, הלא חכמי ארץ ישראל גאונים והגדולים הי"ו יתעסקו בהלכות אלו וישאו ויתנו בדבר, ואחרי רבים להטות".

אולם הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל מיהר להשיבו, כי עדיין לא הגענו אל המנוחה ואל הנחלה, ועדיין שועלים הלכו בו הוא נמצא כולו בידי הערבים אשר קיימי עלן ככיסלא לאוגיא, יתירה על כך, אשר רצון כזה של בני ישראל, יכול לעורר שנאה רבה ומשטמה מצד הישמעאלים, והיה ח"ו למשיסה יעקב וישראל לבושים.

זה לשון תשובתו של רבי יוסף חיים:

"לצערינו הגדול לא נכונה הידיעה שהגיעה לאזני כת"ר, כי ניתן כבוד לישראל מהממשלה, קצת להתנהג הכל עפ"י התורה והמצוה, ידוע הלב על המצב שאיננו כן לגמרי, דאדרבה וכו', די להבין המצב מעובדא אחת קטנה, כי

קו: אמר רבי יהושע, שמעתי שהיו מקריבין אף על פי שאין בית.

הלימוד בעניני הקרבנות מרוצה לפני הקב"ה באלו הקריבום במקום בית המקדש

הנה בא להורות גדול מעלת לימוד התורה, כי שיח שפתותינו חשוב ומקובל כאלו הקרבנו כל הקרבנות במועד, ועוד זאת יותר במעלה, כי כח הלימוד בענין הקרבנות הוא בכל מקום ובכל זמן, ולהקריב הקרבנות בפועל ממש הוא דוקא בבית המקדש, ואם הקריבום בחוץ חייב כרת, אך כח התורה הקדושה הוא נוהג בכל זמן ובכל מקום. וזה פירוש הגמרא שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, כי הלימוד בעניני הקרבנות הוא מרוצה לפני הקדוש ברוך הוא כאלו הקריבום בפועל ממש במקום בית המקדש.

ובזה יש לפרש מאמר בעל הגדה 'ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל', סמיכת הדברים להורות בזה, כי על ידי התורה יכול להמשיך שפע קדושה וברכה להמקום, ברוך המקום שנאמרה בו דברי תורה, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. לכן הנה אמירת דברי תורה יכולין להיות בכל מקום ובכל זמן, גם בזמן הזה בעוונותינו הרבים שאין בית ולא מזבח ולא אישים, יכול לפעול יחודים למעלה בתורתו כמו הקרבן ממש על גבי מזבח.

תפארת שלמה (שבת הגדול)

למעלה מקריבים הרצון כמו בזמן הבית

עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו.

הנראה לבאר, על פי מה שאמרו בגמרא שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, פירוש, כי עיקר הקרבן שהיה בבית המקדש הוא הרצון של האדם, שהיה סומך ידיו על קרבנו ומתודה עליו אשר חטא, והכהן כאשר הקריב למטה, אזי גם למעלה עמד מיכאל הכהן הגדול והקריב רצונו של האדם לפני השם 'יתברך ברוך הוא, וזהו שנאמר 'כי היום ה' נראה אליכם' אותיות אהרן מיכאל, וזהו שאמרו בית המקדש שלמטה מכוון נגד בית המקדש שלמעלה. לכן גם עתה לא יחסר למעלה להקריב הרצונות טובים של בני ישראל, להקריב כל הקרבנות כל אחד במועדו, וזהו שאמרו שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, כי למעלה נוכל להקריב הרצונות שלנו כמו בזמן הבית.

וזהו פירוש 'עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים', רמו על הרגלים שלנו, עודם עומדים למעלה בשערים של ירושלים שלמעלה, 'ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו', כי בית המקדש שלמעלה מכוון נגד בית המקדש שלמטה.

וזהו שאומרים בנוסח התפלה 'ושעירי עזים נעשה ברצון', כי הרצון הוא כאילו היה בפועל ממש. 'והביאנו לציון עירך ברגה וכו' ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו וכו' ואת מוסף יום החג הזה נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך', פירוש יום החג הזה ממש, כי בכל דור ודור בהגיע יום החג, עולה למעלה הרצון שיש לנו ביום הזה להקריב, כאילו נעשה בפועל ממש.

תפארת שלמה (רמזי שבעיני של פסח)

שלומדה יזכה לעדן שהוא ל"ו יותר גדול מן העולם הזה, ועליו נאמר בישעיה (ל"ה) 'אשרי כל חוכי לו', וכתב בחבקוק (ג' ה') 'הליכות עולם לו', עכ"ל המפרש.

שו"ת יהודה יעלה (חאו"ח סי' א')

שלושים ושש חלקי טוב' יש בתורה

יש לדקדק תיבת 'בתורה', דהוי ליה למימר רק שלושים ושש כריתות הן, אי נמי רק שלושים ושש כריתות הבא. הנה כתיב על התורה 'על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית' (שמות לד כז), נראה לי לבאר הכוונה, אמרו ז"ל במנחות (גג) 'יבוא טוב' זה משה, 'ויקבל טוב' זו תורה, 'מטוב' זה הקדוש ברוך הוא, וכן הוא בפרקי אבות (פ"ו מ"ג) אין טוב אלא תורה. ונראה לי לבאר נמי מאמרם ז"ל (סוכה מה) 'לית עלמא פחות מל"ו צדיקים שנאמר (ישעיה ל"ח) 'אשרי כל חוכי לו', וצריך טעם על מספר ל"ו.

הנה כל התורה תרי"ג מצות, כאמרם ז"ל (מכות כד) 'תורה' בגימטריא תרי"א 'צוה לנו משה', אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, ולדעת בה"ג אין לחשוב אנכי ה' וכו' בכלל המצות, כי זה הוא היסוד ועיקר אמונת ה', והוא יתברך המצוה ונותן התורה, והמצוות תרי"ב הן ברית התורה, ואם נחלק מספר 'ברית' לל"ו חלקים, עולה כל חלק 'טוב' במספר שוה לטובה, ל"ו פעמים 'טוב' עולה 'ברית', וכתב (ישעיה ג') 'אמרו צדיק כי טוב', הרי כל צדיק נקרא טוב.

ובמדרש שיר רבה אמרו ז"ל על פסוק (דברים ד') 'ויגד לכם את בריתו וגו' עשרת הדברים', 'בריתו' מלשון בריאתו את העולם רק בשביל התורה, וכדרש 'בראשית' בשביל התורה שנקרא ראשית, ועיין רמב"ן על התורה. וכיון ש'ברית' התורה כולל ל"ו פעם 'טוב', לכן לית עלמא קאים אלא על ל"ו צדיקים, שכל אחד נקרא 'טוב', ול"ו פעם 'טוב' הוא 'ברית' התורה שבשבילה נברא העולם והוא קיומו כנ"ל, וזהו שאמרו אין טוב אלא תורה, יבוא טוב ויקבל טוב, כי ברית התורה ל"ו פעמים טוב הוא.

ובזה מובן, דיש לחקוק, כיון דכרת הנפש הוא אבדון כענף הנכרת מן האילן, עיין רמב"ן פרשת אחרי, אם כן מי שעבר על כמה חיובי כריתות, או על כל הל"ו כריתות, מה עונשו יותר על מי שעבר רק על אחד מחייבי כריתות, בתרי קטלא לא אפשר למקטליה.

אמנם, להיות כי כל איש מישראל יש לו אחיזה בתורה, כראשי תיבות 'ישראל' יש ששים רבוא אותיות לתורה, ועל ידו יש לכל אחד אחיזה בכל ל"ו חלקי הטוב שבה, ובעברו על כרת אחד, נכרת נפשו מטוב אחד מחלקי התורה, וכן בכל כרת נכרת, ובעברו כל הל"ו כריתות הנה הוא נכרת מכל הטוב ברית התורה. ואם כן הכי פירושו, שלושים ושש כריתות 'בתורה', רצה לומר במספר 'תורה' תרי"א, ועם עיקר אמונה אנכי ולא יהיה לך תרי"ב ברית, ואם נחלק לשלושים ושש חלוקות כריתות, דייקא טוב הוא כל חלק מהם.

שו"ת יהודה יעלה (חאו"ח סי' רט)

קו. השוחט והמעלה בחוץ - חייב על השחיטה וחייב על העלאה.

טעם לאיסור שחיטה חוץ למקומו

ואמר 'איש איש מבית ישראל', לפי שהמצריים היו עובדים לשדים, ומקריבים אליהם קרבנותיהם, ולכן צוה שיאמר זה ל'איש איש מבית ישראל', כי להיותם זרע ברח' ה' אין ראוי שישתדלו בעבודות המגואלות, ולכן לא נאמר במצוה הזאת 'ומן הגר הגר בתוכם', מפני שהגרים שהורגלו בעבודת השעירים, היו מוטבעים בזה, ולכן ייחד הלמוד הזה לכל איש ישראל.

והיה עיקר המצוה הזאת, שכל איש אשר בשם ישראל יכונה, אם ישחט בקרב המחנה שור או כשב או עז שהם שלשת מיני הבהמות שמהם היו מקריבים הקרבנות, או שישחטם מחוץ למחנה הרחק מן הישוב, ואל פתח אהל מועד לא יביאנו להקריב ממנו קרבן לה', לא להכניע דמו לפני לפנים שהוא הנקרא באמת לפני ה', אלא שיקריבוהו לפני משכן השם על המזבח החיצון שהוא לפני המשכן, הנה אז דם יחשב לאיש שהוא דם שפך.

ויש מפרשים המאמר הזה, שהאיש הוא השוחט יחשב לו כאלו אכל את הדם ההוא, כי כיון ששפך אותו, יחשב לו כי לאכלו שפכו, ולכן יכרת מקרב עמו, כמו הנפש האוכלת את הדם.

אבל היותר נכון אצלי הוא, שהאיש השוחט ההוא, בהיותו סיבה שבני אדם יבואו ויאכלו שם על הדם הנשפך בשדה מאותה שחיטה אשר שחט, אשר זה מעבודת השעירים, היה האיש ההוא השוחט כאילו הביא אל המוות והכרת כל בני אדם שזיבחו באותו יום דם במצאם אותו, ולכן דם יחשב לאיש ההוא, רצה לומר, שיחשב לו כאילו הוא הרג את הנפש, באותו פועל שעשה ששפך את הדם בשחיתתו, כי הוא בזה נתן מכשול לפני עור לעבוד עכו"ם, ויהיה מפני זה העובד נכרת, ולכן יחשב כאלו העובד ההוא, הרג את העובד השדים על אותו הדם ומביאו אל המוות. הנה אם כן אמרו דם יחשב לאיש ההוא, ענינו שיחשב לו כאלו שפך דם האנשים ושיבואו שם לעבוד את השעירים על הדם ההוא, וכאילו הוא הרג אותם כי דם שפך.

ארבנאל (ויקרא יז)

קו. מתקייף לה רב ביבי, הא דתנן שלשים ושש כריתות בתורה, תלתין ושב הויין, דאיכא המעלה והמעלה, קשיא.

מספר המסכתות ל"ו בנגד ל"ו כריתות שבתורה

ראיתי להפייטן במוסף יום שני של שבועות המתחיל 'אזהרת ראשית' כו' שייסד, וזה לשונו: חקרי הלכות וסדרים ששה, ועליהם תלמוד שלשים וששה. וזה לשון המפרש: ועליהם התלמוד שיי"ב ל"ו מסכתות שיש להן גמרא, חוץ ממסכת תמיד שלאחר ר' אשי סדרו, ועשו חכמים מספר המסכתות ל"ו, כנגד ל"ו כריתות שבתורה, ומי

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בענייני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

בדין סתם יינם

איך שלח לאביו יין ישן

בספה"ק בן פורת יוסף להרה"ק התולדות זי"ע בפרשתן עה"כ, (מ"ה, כ"ו) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים. הביא ד' רש"י ומה דדרשינן במגילה (טז): ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה ממנו, והק' התולדות זי"ע: דודאי קיים יעקב אף תקנת חכמים שנתקנה אח"כ כמו שקיים כל התורה עד שלא ניתנה, וכמו שאמרו (יומא כ"ח) באברהם שקיים כל התורה עד שלא ניתנה אף עירובי תבשילין דרבנן, וא"כ איך שלח יוסף יעקב סתם יין של עכו"ם ממצרים, שנאסר אח"כ אף בהנאה, ועכ"פ בשתייה (טוש"ע יו"ד סי' קכג ס"א), וכי תימא דיוסף עשה זה היין כשהיה במצרים, זה אינו, דמדסתים סתם יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, היינו עכ"פ שהוא יין כמו שני יעקב או יותר, כמו שמצינו באחשורוש (מגילה יב), דלא בא הכתוב לסתום רק לפרש, כמו שמצינו במקום אחר יין ישן נוחה לזקנים היינו עכ"פ כפי השנים של הזמן, שאז הוא טוב לשתיה לזקנים, והכא נמי כך, וא"כ אז היה סתם יינם, ואיך שלחו לאביו.

ומתריץ: דאיתא ביורה דעה סימן קכ"ט, יין הצופה בנהה, אם נמצא נגד עיר ישראל מותר, ונגד עיר עכו"ם אסור, ומכל שכן בתוכה, אם אין חשש גניבה, כמו בנמצא חביות יין בכרם ישראל, יעו"ש, וידוע מ"ש בפרקי רבי אליעזר (פכ"ו) דגושן היה עיר ישראל, שנתנה לשרה אמנו בכתובתה מאז היתה במצרים, ולכן בחר יעקב בגושן שהי' עיר ישראל והיה הקדושה בה שורה כמ"ש האלשיך (בראשית מא, לג) יעו"ש, וא"כ יין הנמצא בעיר ישראל מותר בשתייה, ואתי שפיר, ורש"י פי' על פסוק (בראשית מ"ה, י"ח) ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים, זה גושן וכו', יעו"ש.

ובזה יובן, דאמר ולאביו שלח וכו', והיינו יין ישן שדעת זקנים נוחה, קשה הא אסור בשתייה, לזה ביאר הפוסק ואמר שהיו נושאים מטוב מצרים, דהיינו גושן שנקרא טוב מצרים, והי' עיר ישראל, ויין הנמצא בה שרי בשתייה. ושפיר דייק הש"ס מדכתיב בפסוק שהי' מטוב מצרים, משמע אלו הי' ממקום אחר לא שלחו לאביו, והיינו ע"כ יין ישן שנמצא באוצר מזמן הקדום, וממקום אחר היה אסור בשתייה, משא"כ מטוב מצרים שהיא גושן שרי, וק"ל, עכד"ק.

ונעניין קצת בהניי הלכתא גבירתא דסתם יינם כיד ד' הטובה עלינו.

איסור יין נסך

הנה שנינו בעבודה זרה (כט): יין מנלן (שאסור להנות מין של גזל), אמר רבה בר אבוחי אמר קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכים (דברים ל"ב, ל"ח) מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה. והבן גופיה מנלן, דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתיים (תהלים ק"ו, כ"ח) מה מת אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה. אמנם זהו ביין שאנו יודעים בה שנתנסכה לעבו"ז.

יין שאין אנו יודעים בו אם נתנסך לעבודה זרה, אם לא נתנסך, והוא הנקרא סתם יינם, ג"כ אסור בהנאה, כיון שנתנסך, ודבר זה מגזירת סופרים הוא. מגזירת י"ח דבר המבוארים בשבת (י"ג), שגזרו על סתם יינם משום בנותיהם, כלומר

ימוזג נכרי יין לישראל, וכן יש להזהר שלא יוריד הנכרי בקבוק פתוח מהשלוחן. ואם הוריד במקום שיש ישראל יוצא ונכנס מותר.

פתח או סגר נכרי מקרה, ויש במדף של הדלת בקבוק יין פתוח, אף כשהנכרי יודע שיש שם יין, לא נאסר, אף אם התנענע היין עי"ז, כיון שלא נתכוין. וע"כ כשעושים נקיון בארון או במקרה יש להקפיד שהנכרי לא יזיז את הבקבוק, ומ"מ אפילו אם הוציאו והניחו ע"ג השיש וכדומה מותר, כשלא עשה פעולה ביין וכנ"ל.

בדין נשאר נכרי לבדו בבית כתב: נשאר נכרי בבית לבדו ויש שם בקבוקי יין שנפתחו וסגורים בפקק ואינם סגורים ע"י חותם, אם הוא זמן מועט מותר בדיעבד, כמבואר ברמ"א סי' קכ"ח (ס"א), וגדר זמן מועט כ' בשו"ע כדי הילוך מיל או יותר, ובאם הישראל יוצא ונכנס מותר להשאיר את הנכרי לבדו בבית אפי' לכתחילה, כ"כ המחבר בס"י קי"ח (סעי' י'), ואם נשאר בבית רק חולה או זקן שמרותק למיטה, אין זה בגדר שמירה. ויש להזהר בזמנינו שיש לזקנים ולחולים עובד נכרי, שלא ישאירו בקבוקי יין פתוחים אפילו כשסגור עם פקק (כלי חותם), במקום שיכול הנכרי להגיע לשם, וצריך לסגור את היין במקום שאינו יכול לפתוחו, כיון שמצוי שנשאר הנכרי עם החולה לבדו זמן רב.

ואם יצא ולא הודיע לנכרי שיוצא לזמן מרובה באופן שהנכרי חושש שמא יבוא, מותר. ואם אמר לו שישתהה או שיועד הנכרי שהלך למקום שמשתייה שם אסור וכן כשנעל הנכרי את הדלת אסור, וישאל שאלת חכם. (או"י יש להקל כמבואר בש"ך סי' קכ"ט סק"י, שבנכרים בזה"ז שאינם עובדים ע"ז יש להקל באופן שאין חשש שהנכרי רוצה לשתות מהיין וכו')

מגע מחלל שבת דינו כמגע נכרי, ויש להזהר באולמות שלא יקח מלצר שאינו שומר תורה ומצוות בקבוקי יין פתוחים מחשש למכשול, ומ"מ בדיעבד יש להקל אם הדבר בספק שמא נגע, וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"ב, סי' נ"ג) דדן בחשש שמא נתערבו היינות מחדש ע"י מלצר מחלל שבת, וכתב: דאכל כמה צדדים להקל, חדא דנסוק יין ע"י נגיעת מחלל שבת איכא רק ספיקא דדינא להחמיה, וא"כ מצטרף כאן לס"ס דילמא לא ערבו כלל, ואפילו אם ודאי ערבו מכ"מ אין דרך ליגע או ביין רק ביותר להגביה הצלוחית ולערוח לאח, וכל כה"ג אסור מן הדין רק בשתי' ומותר בהנאה גם בגוי, ובכה"ג כ' הש"ך הנוכר דבמקום הפסד בזמן הזה לגמרי מותר אפילו בגוי ממש, ונהי דבגוי ממש כתב הש"ך דאין להורות ולפרסם קולא זאת, מ"מ במחלל שבת דאיכא בלא"ה ספיקא דדינא כאמור מצטרף להקל אפילו שלא במקום הפסד, ומצורף לזה גם מש"כ הבנין ציון ח"ב סימן כ"ג, להקל במחללי שבת בזה"ז אם מאמינים במעשה בראשית, ונהי דעל הא לחוד לא סמכינן, מכ"מ בצרוף כל הנ"ל סמך הגון הוא.

ראיית עבו"ם

והנה השל"ה הק' בשער האותיות (אות הקי"ף - קדושת האכליה) כתב: ומצאתי בספר טעמי מצות שחיבר הרב רבי מנחם הבלבי, שכתב: ובימי חרפי ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירים על עצמם, שאפילו בראיית הגוי היין לא היו רוצים לשתותו, אף על פי שלא נגע בו הגוי, כיון שנתן עיניו בו אין בו סימן ברכה, ומנהג ותיקין הוא. כיון שהגוי רואה גוון היין או ריחו, נתאוה לו במחשבתו, וסתם מחשבת גוי לעבודה זרה, אם כן אף על פי שהוא ביד ישראל, כבר ציירו בשכלו. ואל תתמה על דקדוק החומרא בכל שהוא, שהנשמר ממנו זוכה ליין המשומר בעביו, ע"כ.

מיהו כבר כתבו הפוסקים דזה דוקא שהסתכל בו בעורו מגולה אבל אם הוא מכוסה בזוכית אף שנראה מבחוץ לית לן בה, וכן מביא בדברי יחזקאל הח' משמ' המשך בעמוד ז'

כדי להתרחק מהם וממסיבותיהם, שמסיבותיהם מביאות לידי חתנות, ויש שכתבו שסתם יינם אסור משום ספק ניסוך, ואף על פי כן הוצרכו לגזור עליו אף משום בנותיהם, משום ספק ניסוך די היה לגזור עליו לאסור בשתייה, אבל משום חתנות שנוסף לכך ספק ניסוך, אוסרים אותו בהנאה. ויש מן הראשונים שסוברים שאיסור סתם יינם אינו אלא משום בנותיהם וכתבו שאין לאסור סתם יינם משום חשש ניסוך, שאין הגוי מוכר יין שניסכו, ובבת אחת גזרו על יינם לאסור בשתייה ובהנאה. זי"ל הטור יור"ד סי' קכ"ג: יין שנתנסך לכו"ם אסור בהנאה, וחכמים גזרו על סתם יינם משום בנותיהן ואסורוהו אף בהנאה, אף על פי שלא עשו כן בשאר הדברים שגזרו עליהם, והטעם כיון שיש נסך גמור אסור בהנאה עשו סתם יינם כאילו ודאי נתנסך, והחמירו לאסור בהנאה אפי' מגע נכרי ביין שלנו, אבל רשב"ם כתב בשם רש"י שכתב על שם הגאונים: דבזמן הזה אין איסור הנאה במגע של נכרי ביין שלנו ובכרים בזמן הזה אין רגילין לנסך לכו"ם והווי לענין ניסוך כאילו אינן יודעין בטיב כו"ם ומשמשיה והוי כתינוק שעושה יין נסך לאסור בשתייה ולא בהנאה, ועל זה סומכין בהרבה מקומות ליקח יין מן הנכרים בחביותיהן, וגם אם נגע נכרי ביין שלנו מוכרין אותו לנכרים, ע"כ.

דין מגע עבו"ם

והנה ז"ל המחבר בס"י קכ"ד (סעי' י'): מגע עובד כוכבים לאסור בהנאה צריך שלשה דברים: אחד, שיתכוין ליגע, לאפוקי תינוק שנגע דלאו בר כוונה הוא, וכן לאפוקי נפל לבור ועלה, שני, שידע שהוא יין, ושלישי, שלא יהא עוסק בדבר אחר. עו"כ המחבר שם (סעי' י"א): כיצד היא הנגיעה שאוסר בה העובד כוכבים היין בהנאה, שיגע בידו או ברגלו (ו"א דאם נגע ברגלו אינו אוסר בהנאה, דאין דרך ניסוך בכך), או בדבר אחר (שבד"ח), ושכשך אפילו בפיו, כגון ששתה ממנו, וכו'. ובש"ך שם (ס"ק כ') כתב: וישכשך - אבל נגיעה לחוד בלא שכשוך אינו אוסר בהנאה, וכדעת הטור ורש"י והרמב"ם דנגיעה בלא שכשוך אינו אוסר בהנאה, וכב"י דבהכנסת ידו לא מקרי שכשוך דלא הוא אלא נענוע כל דהו, ע"כ.

מגע ע"י הבקבוק

ואמרתי אחכמה לצטט הנה כמה מפסקי הלכות מהג' ב' שבט הלוי ז"ל בענייני מגע עכו"ם בבקבוק, שאין הכל בקיעין בה, והם ערוכים ושומרים בקובץ מבית לוי (י"ח, תשס"ה).

בדין מגע נכרי בבקבוק סגור: בקבוק שנפתח וסגורו עם פקק בלי חותם והזיוו הנכרי ממקומו, לא נאסר גם אם הבקבוק אינו מלא ומתנענע ע"י הטלטולא, כמבואר בשו"ע סי' קכ"ד (ס"ב), וכתב הט"ז (סקל"ד): שאפילו אם נענע את הבקבוק אינו נאסר, גם כשישי יהודי יוצא ונכנס אין צריך לחשוש שמא פתח הנכרי את הבקבוק, (שו"ע סי' קכ"ט ס"א).

בדין מגע נכרי בבקבוק פתוח: הזיו הנכרי בקבוק פתוח ולא נענעו בכונה מותר, נענע הנכרי בקבוק פתוח, או שפך ממנו, או שנגע ביין, אסור, וכתב הש"ך (בסי' קכ"ה סק"ג): דלדין מותר ואפי' בהפסד מועט מטעמא דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עבודת כוכבים הן וכל מגעין הוא שלא בכוונה, אמנם בודאי לכתחילה יש להזהר שלא

בשפת צדיקים

עובדין קדישין מהילולא דצדיקיא במשנת רבוה"ק מבעלזא

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל י"ב טבת תשי"ד

נולד בראש חודש תמוז שנת תרכ"ח, בעיירה קינקי שבפלך גראדנא, לאביו החסיד המופלא הרה"צ רבי יהודה לייב זצ"ל, מאריות שבחבורת בית סלאנים, ונצר לנטעי נאמנים מגדולי החבריא קדישא של לעכאוויטש וקאברין, ולאמו מרת ליפשא ע"ה, בת רבי מרדכי חיים ז"ל, אחיו של הרה"ק בעל 'יסוד העבודה' זצ"ל. בעודו נער פעוט נסע יחד עם אביו אל היסוד העבודה שהאיר פניו עליו, בשנת תרל"ו העתיק אביו את משכנו ועלה יחד עם כל בני משפחתו לחון את עפר ארצנו הקדושה, הוא השתקע בעייה"ק טבריה יצ"ו, בחברת חסידי ארץ ישראל, במחיצת קנה רבי מאטיל את משנת תלמודו והגיגותיו לבו, התאבק בעפר רגליהם ועשה אוניו כאפרכסת לדלות מבאר מים חיים, ושתה בצמא את דבריהם, בהיותו כבן עשרים שנה נשא את הרבנית מרת בת שבע ע"ה, בת החסיד רבי אלעזר כץ ז"ל, מצאצאי הגה"ק בעל 'סמיכת חכמים' זי"ע, לאחר נישואיו היה סמוך על שלחן חותנו בעייה"ק צפת ת"ו, שם עלה ונתעלה, והגיע לפסגות רמות בתורה וקדושה, סביבות שנת תר"ס נסע לסלאנים שברוסלאנד, שם הסתופף בצל רבו הרה"ק בעל 'דברי שמואל' זי"ע, אשר כמים פנים אל פנים הראה לו אותות חיבה וקירבה יתירה, כעבור עשר שנים נסע שוב להסתופף בצל רבו, כאשר שב לאחר מכן חזר לזמן קצר לצפת, ולאחר מכן שב אל טבריה סמוך ונראה לאביו וחבורת החסידים. לאחר הסתלקותו של הידברי שמואל התבטל לפניו בנו היבית אברהם, והאת למרות היותו מבוגר בשנים, וכן לאחר מכן בצל בנו רבי שלמה דוד יהושע זצ"ל הי"ה, בשנת תרצ"ו עבר להתגורר בעיר הקודש והמקדש ירושלים ת"ו, ולאחר השואה כאשר עלתה הכורת על רוב מגין ובנין ה"י, נתנו עדת חסידי סלאנים את עיניהם ברבי מאטיל שהיה הגדול שבחבורה, ושמו אותו לראש עליהם, למרות זאת המשיך רבי מאטיל בדרך הנסתר והצנועה הרחק מעיני רואים, וביום שישי ערש"ק פרשת ויחי, י"ב טבת שנת תשי"ד בצהרי היום, נסתלק לבית עולמו, ונטמן בהר המנוחות בירושלים ת"ו.

והכינו את אשר יביאו

מיד עם עלותו של כ"ק מרן זי"ע לארה"ק בשנת תש"ה, חודש ימים לאחר מכן הגיעו ימי הפורים, וצדיקי וחכמי ירושלים הרבו לשלוח 'משלוח מנות' לכ"ק מרן זי"ע, וניצלו את הזויה הגדולה שנפלה לידם, להעניק מנחת נדבה לצדיק הדור, רבן של ישראל, בתוכם היה גם רבי מאטיל סלאנימ'ער שהכין 'משלוח מנות' בדחילו ורחימו, דג שלם ופירות ארץ ישראל, תוך כדי שהוא מכין הכל בעצמו, עם כל מיני הידורים וחפצי נוי לבאותה ולייפותה.

אליבא דהלכתא המשך מעמוד ו'

הרה"ק מנאסויד ז"ל, משמ"י הרה"ק משינאווא ז"ל, וע"ע בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קכ"ד) לאחר שמביא מחסידים ואנשי מעשה מדקדקין אף ע"י ראייה דרך זכוכית, כתב שם ש"ל דשליטת עין הרע אינו פועל דרך זכוכית, והטעם כתבו שלא תהא החומרא של ראיית עכו"ם גדולה מדין נגיעת עכו"ם ששם אין איסורין בצלוחיות חתומה, אמנם מתאמרי משמ"י הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק ז"ל שאף שהרה"ק משינאווא ז"ל הורה להקל כנ"ל אך לעצמו החמיר אף בכה"ג ולא השתמש ביין כזה (וכן נהג אחריו רבי איציקל ז"ל).

ואמנם כד נדייק בשלה"ק יראה שיש לדקדק שלא לשתותו כלל, אבל אחרים כותבים שלא להשתמש בו לכוס של ברכה, וכמדומה שכן המנהג שרק לגבי קידוש מחמירים בדבר.

ובס' התולדות להרב מברסק ז"ל מסופר שכשה"י הג' רי"ז מברסקי בקרעניץ נתעורר ע"י הה"ח ראי"ב ענגלענדער ז"ל אד' השל"ה הנ"ל, נענה אליו הלא כמה שורות אחרי כתב השל"ה מדין איסור חדש בזה"י שיש להחמיר בה אפי' בחו"ל, וזהו חומרא מעיקר הדין וע"ז אין מחמירין במקומות החסידים, ואי"כ מה יקשה לך על אנשי ליטא שלא קבלו חומרא דראיית נכרי, כל מקום וחומרותיו.

לא יבין את זאת

באחד הפעמים בהם השתתף בעריכת שולחנו של כ"ק מרן זי"ע, ומרן דקדק עם האנשים הנוכחים שיאמרו את הברכות בדקדוק ובכוונה, והיה נראה כדברים פשוטים לכאורה, אבל בחזרתו לביתו לאחר השלחן, אמר רבי מאטיל למקורבו הגה"ח רבי שמעון ישראל קסטלניץ ז"ל, שהרה"ק המגיד מטריסק זי"ע אמר, עה"פ (בראשית לו, כג) ויפשיטו את יוסף וגו', שמפשוטו של מקרא נראה עסקו לכאורה בדברים המעוררים תמיהה, שהפשיטו את יוסף וטבלו את כותנתו בדם וכו', אבל באמת היה להם בפעולתם סודות עמוקים מני ים, והמשיך ואמר שכך אפשר לומר גם על כ"ק מרן זי"ע, שבעיני בשר נראה כאילו שהוא רק מדקדק בברכות וכדומה, אבל מי שמבין יודע שהוא מתעסק בדברים העומדים ברומו של עולם, סתם ולא פירש יותר (מזקים אתבונן, חלק א, עמוד כד).

קדוש ונורא

יודע מה שהתבטא אודות נטילות ידי התכופות של כ"ק מרן זי"ע, שבכל אימת שמרן מגיע לידי היסח הדעת, ונוצר ממרום שבתו בעולם השפל הזה, הוא ממחר לקדש את ידיו... (בקודש פנימה, חלק ב, עמוד נג).

והבו לבבם אליך

פעם אמר רבי מאטיל לפני כ"ק מרן זי"ע, מאמר ששמע מאיש אחד, ששמע מהחסידי ר' אלימלך ז"ל, שהיה הגבאי של כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, ששמע מאת מרן מהר"ש זי"ע שאמר, שעל ידי שמכוונים פירוש המילות בתפילה אפשר להגיע לידי מדיגת רוח הקודש, ולא רק רוח הקודש, נאר העכער און העכער, שמא תאמרו אני מתכוון לכוונות האר"י הק', אומר אני לכם, שכונתי לפירוש המילות גרידא.

לנוכח דברים אלו, ביקשו כ"ק מרן מהר"א זי"ע שיחזור לפניו שוב על מאמר קדוש זה, ואמר לו לאחר מכן: אמנם ידעתי את המאמר מקודם לכן, אבל אתם שמעתם אותו מכלי שלישי, ואילו אני שמעתי אותו מכלי רביעי או חמישי, ולכן רציתי לשמוע אותו מאחד ששמעו מכלי שלישי שהוא קרוב יותר... (מזקים אתבונן, מערכת מרן מהר"א, אות ב).

קוויטל עם פדיון

בספר 'תפארת בנין' (ח"ב עמוד פט) מסופר, כי פעם אחת הגיש רבי מאטיל קוויטל לפני כ"ק מרן זי"ע, אבל מאחר ולא הגיש יחד עם זאת גם פדיון, נתן לו כ"ק מרן זי"ע מעות עבור פדיון, באמרו כי כאשר נותנים קוויטל צריכים לתת יחד עמו גם פדיון.

מדברי תורתו

יומיים לפני פטירתו בי' טבת, יום ההילולא של רבי יחיאל ממוש, הוא ישב יחד עם הציבור בהתרוממות הרוח, ולא היה ניכר עליו מאומה, הוא מספר עובדות ומעשים מגדולתו של אותו גאון וקדוש, ומתבל הסיפורים באמרי שפר ודברי התחוקות: דבר זה קבלה בידינו מרבותינו - אמר בשיחה זו שהייתה שיחתו האחרונה עם החסידים - שאי אפשר להיות תקומה לדורות הללו, כי אם באחד מב' אופנים הבאים, או שיתגלה ויפוע עוד פעם צדיק כדוגמת הבעש"ט, או שיבוא מלך המשיח, יהודים לא התקרבו אף פעם לאביהם שבשמים בכוחות עצמם, בלא שיעמוד איש צדיק שיאיר להם.

(משלחן הרמ"ח, עמוד לה)

וכך פעל ועשה רבי מאטיל, הוא השיג דג שלם, ביטלו והניחו על טס ששזר בכבודו ובעצמו - תוך כדי לימודו, מכיון שלא רצה בגין כך להפסיק מסדר לימודיו הקבועים - עם עלי דקלים מלולבו, ועשהו כעין נרתיק מיוחד או סלסלה כמין נצרים, וכאמור הוא בעצמו עסק בכך ולא נתן לאחרים, ואח"כ הניח בפנים כמה ממיני פירות ושבח ארץ ישראל, תאנים ותמרים, ועוד, וככה מתוך הידור מצוה ולנאותה.

לאחר מכן שלחם באמצעות תלמידו הרה"צ רבי מאיר הלברשטאם זצ"ל מטשאקאווע בי"ב, שסיפר שבעת שקיבלה כ"ק מרן זי"ע, פתח והביט ב'משלוח מנות', ובת שחוק עלתה על שפתותיו הטהורות, והפטיר ביקר וגדולה ובהנאה מרובה: "ר' מאטיל סלאנימ'ער... ר' מאטיל סלאנימ'ער..." (בינתו נאהו קודש, חודש אדר).

גדלו לה' אתי

מני אז הרבה רבי מאטיל לבוא ולהסתופף בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע ובשולחנותיו הטהורים, מסופר, שבפעם הראשונה שהגיע רבי מאטיל לעריכת שולחנו של מרן, היה זה כבר בשעה מאוחרת מאד באישון ליל, כאשר נכנס מרן פנה אל רבי מאטיל ושאל אם כבר בירך ברכת המזון, משהשיב בחיוב, ביקשו שיטול ידיו שנית, כי הוא רוצה לכבדו בברכת המזון.

והיו עיניך רואות

כמו כן הגיע בימי חול המועד סוכות להסתופף בצילא דמהימנותא של מרן זי"ע, לראות את עבודתו בקודש בעת תפילותיו, ולהתבשם משלחנותיו הטהורים, בבואו הביא עמו ג"כ מיני מזונות, וקנקן יין להעמיד אצל השלחן, כמו כן בעת אמירת הלל והושענות, נעמד רבי מאטיל סלאנימ'ער נוכח פני קדשו של מרן, ולא גרע עיניו ממנו אף לרגע קט (בינתו נאהו קודש, חודש תשרי, חלק ב, עמוד התקפא).

ורוח אלוקים מרחפת על פני העינים

מילין זעירין במעלת הקמת מקוה - לכבוד השלמת המקוה בבית מדרשינו בעיר מאנסי יצ"ו לקראת המגבית להשלמת המקוה המהודר והמפואר שנבנה בבית מדרשינו בעיר מאנסי יע"א, הנה העת לכתוב מילין זעירין בגודל העינים לבנות מקוה לאנשי העיר לתוספת קדושה וטהרה.

א) ידוע שכ"ק מרן זי"ע שלח להמרא דאתרא של תל אביב שישתדל שיבנו עוד מקוואות בעיר, כיון שרואה כשבאים אנשים עם קוויטלעך שחסרים בעיר מקוואות. [וכשביקר הגה"ק מסאטמאר זי"ע בתל אביב אצל כ"ק מרן זי"ע, ששחו בתוך הדברים אודות המקוואות בארץ ישראל, ואמר לו מרן ז"ל, הנה היום התקיימה אסיפה של רבני תל אביב בנוגע למקוואות בעיר, ושלחתי לשם את אחי בשליחותי, ובקשתי ממנו להעלות שם הצעה שיבנו מקוה באחת השכונות שעדיין אין בה מקוה, והצעתי התקבלה].

ב) הרה"ק מסקווירא זי"ע הי' חוזר בשם כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע שאמר שמצינו בתורה "ורוח אלוקים מרחפת על פני המים", נמצא שעל פני המים הוא מקום השראת הקדושה, וע"י שהאדם טובל הוא זוכה להמשיך על עצמו מרוח אלוקים המרחפת על פני המים. הרי לך דבר נורא, כמה קדושה וטהרה נמשך על מקום שיש בו מקוה מהודר, שע"י הקמת מקוה מים זוכים להמשיך רוח אלוקים שתרחף על פני כל אותו מקום.

ג) כשנבנה א' מהשכונות פעה"ק ירושלים, הורה הגאון פוסה"ר בעל שבט הלוי זצ"ל שלא יכנסו לדור בשכונה זו עד שיבנה מקוה לאנשי העיר, שמא ח"ו יורגל ללולל בחובת טבילת עזרא. (וגם בביהמ"ד החדש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א זכינו, שהמקום הראשון שנתחנך ונשלם לשם ולתפארת הוא המקוה המהודר).

ד) באחד מכתבי הרה"ק מאלעסק זי"ע (מנחה חדשה) מובא בשם כ"ק מרן מהרי"ש זי"ע, שכשנבנה המקוה בכשרות והאדם טובל במימיו, הרי זה מטגולת מי המקוה הכשרים שמכסים את הטובל בהם, שהטומאה מוכרחת להיפרד מהאיש הזה ולהסתלק ממנו.

ה) מובא בשם כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, שבאותו מקום שהולכים הרבה במקוה נתרבה השפע. ובספר "בני אהרן" (להג"ר ישראל אהרן האללכר מבאקטשעווין, דף נא) מביא בזה"ל: "שמעתי מהרב הצדיק וכו' מו"ה ליבוש ממאגיריו שליט"א בשם זקנו ההצ"ק מהר"ש מעזל ז"ל זי"ע, שמרחץ טוב ומקוה כשרה וטובה הוא סגולה לפרנסת אנשי העיר בהרחבה ותגדל ותתרומם העיר בשווקים וברחובות. ואסמכתא על הגמ' שבת (ל"ג ע"ב) 'יחנן את פני העיר', רבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם ורב אמר מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם, עיי"ש. והפירוש, רבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם, ואמר רב שמרחץ טוב בעיר הוא סגולה למטבעות ועשירות העיר, ושמואל אמר שמרחץ הוא סגולה שתבנה העיר בשווקים וברחובות", עכ"ל. (יש שהסמיכו לך, שלכן כל ביהמ"ד שיש לו מקוה סמוך אליו שורה בו הצלחה וברכה, שאין זה מן הטעם השכלי אלא בדרך סגולה).

זכות הקמת והשלמת עוד מקוה מפואר ומהודר ביותר, יעמוד לכל המסייעים להתברך במטבעות ובכל מילי דמיטב, ושאתם מים בששון ממעיני הישועה.

נדבת

הרה"ח ר' יהושע קבלי הי"ו
בני ברק

לרגל אירוסין בנו המו"מ בתוי"ש
הבה"ח יקותיא' יהודה הי"ו
עב"ג הכלה תחי'

יתברך ממעון הברכות בכל
מילי דמיטב, וירווח מהם ומכל
ירווח מהם ומכל ירו"ח העניג ונחת דקדושה ויהא
קשר של קיימא ובנין עדי עד

נדבת

הרה"ח ר' בעריש קרויטוירט הי"ו
לונדון

לרגל אירוסין בנו המו"מ בתוי"ש
הבה"ח אפרים שימעון הי"ו
עב"ג הכלה תחי'

יתברך ממעון הברכות בכל מילי דמיטב,
וירווח מהם ומכל ירו"ח העניג ונחת דקדושה
ויהא קשר של קיימא ובנין עדי עד

דברות קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בלחיים אחרי מעמד הכנסת ס"ת לבית מדרשינו (רמה ד') בבית שמש

יום א' ויגש ה' טבת שנת תשפ"ד

ברמב"ם הלכות ס"ת (פ"ג), מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנא' ועתה כתבו לכם וגו', ומסיים שם, וכל המגיה בס"ת אפילו אות אחת הרי"ז כאילו כתבו כולו. והנה היום אנו מכניסים ס"ת שהוא כאילו כתבו, לעילוי נשמת הרב הגאון החסיד המפואר ר' יהושע ברוך דים ז"ל בהשתדלות המשפחה החשובה, האלמנה והבנים שיחי', ואביו הרה"ח המפורסם ר' חיים אברהם שליט"א שיזכה לבריאות שלימה. מספרים שהרה"ק מרוזין זי"ע ביקש פעם מהרה"ק הרבי רבי הערש מרימינוב זי"ע אחרי שהרה"ק מרוזין פירט את הייחוס של עצמו שהוא בן של רבי שלום מפראהביטש, בן רבי אברהם המלאך בן הרה"ק המגיד הגדול ממעורטש זי"ע, ביקש מהרבי רבי הערש שיפרט את ייחוסו, ואמר הרבי רבי הערש זי"ע, אבי היה חייט את הישנים היה מתקן, ואת החדשים נזהר שלא לקלקל, נענה הרה"ק מרוזין זי"ע שוין גענוג, שזה מספיק ייחוס.

כאן לקחו ספר תורה ישנה ותיקנו אותה, ועתה הוא כמו חדש, כאילו כתבו ספר תורה כולו, לעילוי נשמת ר' יהושע ברוך ע"ה בן ר' חיים אברהם שיחי', שיהיה להנשמה עליה, ונזכה כולנו לישועה שבני ישראל צריכים. עד כאן בנוגע לס"ת.

ועתה נדבר כמה דיבורים בדבר האברכים דכאן. בגמ' (ברכות ו) א"י אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו, וראיתי דעל הרמב"ם בהלכות תפילה (פ"ה ה"ו) יש פי' רבינו מנוח, שמפרש שם הענין של הקובע מקום לתפלתו, דתפלות כנגד תמידים תקנום, ותמידים היה להם מקום קבוע לשחיטתן ולהקרבתן, וכן לתפלה, ע"כ. וממילא הנני בא בבקשה מהאברכים כאן בבית שמש ובכל מקום, הנה כאן בבית שמש יש שני שטיבלעך, צריך לדעת שהוא טובה עבור האברכים וטובה עבור הבנים, שמתפללים במקום קבוע, וכמו שמסיים הרבינו מנוח 'שאז תתישב הכוונה יותר', ומביא עוד יותר, 'שאפילו אין הציבור שם שכבר יצאו טוב להאדם להתפלל במקום שהציבור מתפלל בו, ממה שיתפלל בביתו'. שאפילו אין שם כבר מנין עדיף להתפלל במקום הקבוע מלהתפלל חלילה בבית. ועתה שהכניסו כאן ספר תורה חדש, ספר תורה מהודר, אף שהוא ס"ת ישן, אבל הוא כתב מהודר ביותר, והגיהו אותה מחדש, וכאילו כתבו מחדש, ממילא הוא שעת הכושר שכל אחד יקבל על עצמו לקבוע מקום לתפלתו ולשיעוריו בשטיבל.

נשאר לנו לאחל, אכן חידשו ס"ת אבל התכלית הוא לקיים מה שכתוב בתורה, ועתה כתבו לכם, היינו שנזכה לקיים מה שכתוב בתורה, לישב וללמוד מתוך הרחבת הדעת בלי מניעות, להתפלל כראוי ולמדות טובות, והנני לברך את בני שליט"א כאן, שיצליח להכניס ולהאיר בבני ישראל אהבת תורה ויראת שמים ומדות טובות, וכל בני ישראל יושעו, שצריכים רפואות וישועות, בפרט בזמן כזה שאף שאנו יושבים כאן ושמוחים, אבל יש הרבה מבני ישראל שסובלים ל"ע בכל רגע ורגע, צריך להתפלל שהזכות של הכנסת ס"ת, ומה שיושבים ולומדים שהוא שמירה, וכששמחים עם התורה הוא בוודאי שמירה, שיהיה שמירה על כל בני ישראל באר"י ובחול ועל אלו שנמצאים במקומות מסוכנים כאלה, ששומעים מהם ל"ע כסדר שמעות לא טובות, ירחם עליהם השי"ת וכמו שבחונכה היה ענין הנהגת הנסים וניצוח המלחמה, נזכה גם היום שהשי"ת ינהיג אותנו בהנהגת הנסים וניצוח המלחמה, ולזכות לאור הגאולה שחונכה מרמז עליה, ויהיה נמשך עלינו רחמים וחסדים נחת וכל טוב.